

Z A Z N A M E N A L

PETER WOHLLEBEN

*Ze
života
buků*

KAZDA

Ze žirota huki

Zapsal

PETER WOHLLEBEN

KAZDA

Tato publikace obsahuje odkazy na webové stránky třetích stran, za jejichž obsah nepřebíráme žádnou odpovědnost. Tento obsah totiž nepřijímáme jako svůj vlastní, ale pouze odkazujeme na stav webových stran v době prvního vydání této publikace.

Elektronické vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o.
Všechna práva vyhrazena.
Datum poslední aktualizace: srpen 2025
ISBN: 978-80-7670-264-6
Vytvoření elektronické verze: [Sandstudios](#), 2025

Papírové vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o., v roce 2025.
Nové sady 2, 602 00, Brno
www.knihykazda.cz
info@knihykazda.cz
tel.: +420 725 565 486

Původní název:

Buchenleben: Ein Baum erzählt seine erstaunliche Geschichte
od Petera Wohllebena
© 2024 Ludwig Verlag, součást Verlagsgruppe Random House GmbH,
Mnichov, Německo

1. vydání

Překlad: Magdalena Havlová
Odborná korektura: Vojtěch Zavadil
Korektura: Zuzana Klimšová
Obálka: Pavel Ševčík
Autoři fotek na obálce: Richard Loader, fotobanka unsplash.com, Kotenti, fotobanka depositphotos.com
Sazba: ARTEDIT, spol. s r. o., Praha
Tisk a vazba: FINIDR, s.r.o., Český Těšín

ISBN: 978-80-7670-229-5

Naše knihy dodávají na trh Euromedia Group, Infinity Zoom,
Kosmas, Pavel Dobrovský – BETA, Pemic Books a KARAVELA.
Knihy lze zakoupit v knihkupectvích nebo výhodně přímo
u nakladatele na www.knihykazda.cz

PŘEDMLUVA

O bčas se mne ptávají, zda bych si nepřál moci jednoho dne hovořit se stromy. „Ani ne,“ odpovídám, „stačilo by mi, kdybych jim uměl naslouchat!“

Nebylo by ale fascinující vědět, jak vypadá svět v očích těchto obrů? Jejich vnímání se totiž od toho našeho značně liší, počínaje stanovištěm (které zůstává stejné po celý život) přes stavbu těla (mozkem takříkajíc vězí v zemi) a konče rychlostí (stromy jsou zhruba tisíckrát pomalejší než my). I tak ale narazíme na četné podobnosti. Některé stromy, třeba zrovna buk, jsou nesmírně společenské bytosti, starají se o svoje potomstvo a rády rostou v rodinných uskupeních. Péče neopomíná ani staré příslušníky rodu a společně tak zvládají to, co by pro jednotlivce bylo příliš obtížné. Lesní společenství dokáže například aktivně měnit lokální klima – navzdory globálnímu trendu ochlazuje vzduch a utváří mraky (což lidé při všem úsilí dosud nedokázali, ba právě naopak, my atmosféru žhavíme).

Stromy navíc pilně komunikují nejenom mezi sebou navzájem, nýbrž dokonce i s živočichy.

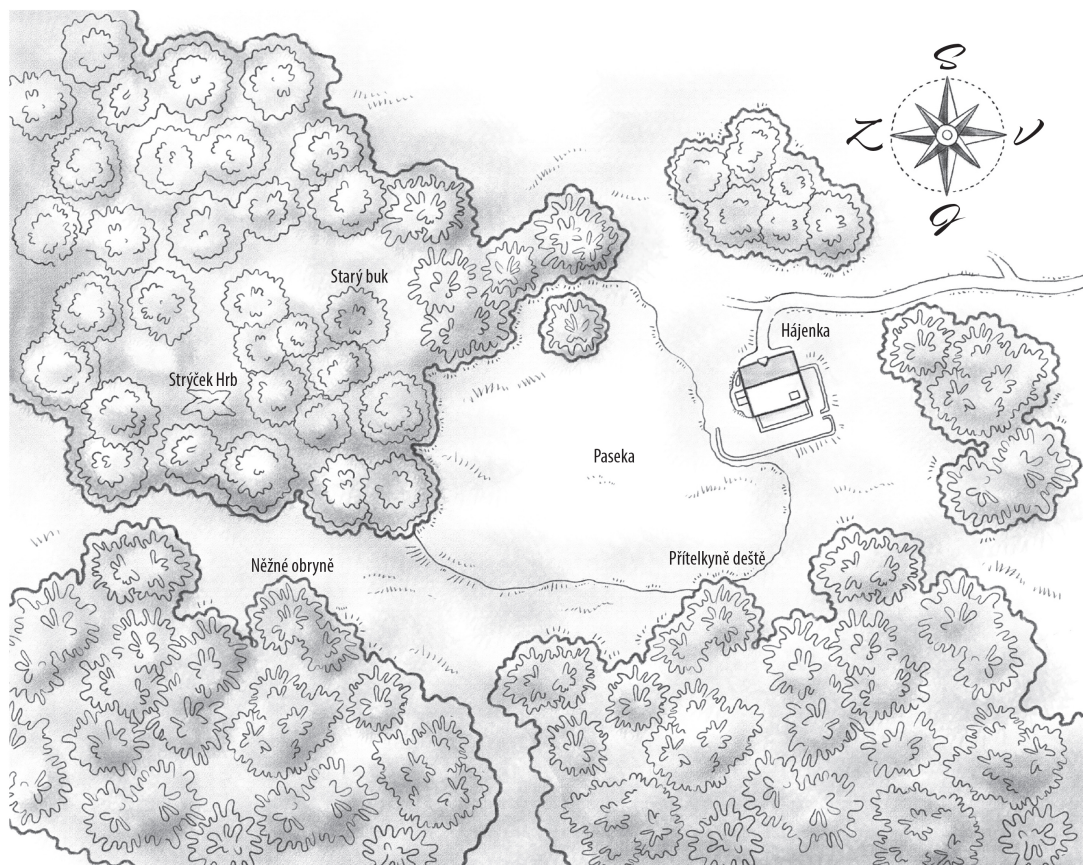
O lesích už leccos víme a to, že hrají klíčovou roli při zmírňování dopadů klimatické a ekologické krize, je většině lidí nejspíš jasné. Přesto jsou staré lesy všude na světě v ohrožení života a pro jejich záchranu se toho dělá příliš málo. Ochrana stromů je právě tak naléhavou záležitostí jako třeba ochrana velryb. Oba giganti, strom i velryba, v nás vzbuzují soucit, avšak velryby jsou nám evolučně o dost bližší, takže je pro nás snazší jim porozumět. Proto jsou už delší dobu přísně chráněny a od osmdesátých let minulého století platí až na nepatrné výjimky zákaz lovu těchto sympatických mořských savců. Totéž bych přál i starým lesům a obzvláště starým stromům, proto jim v této knize propůjčuji hlas. A kdo by se pro to hodil více nežli starý buk, který nám bude vyprávět o svém životě? A co kdyby byl jeho příběh ještě k tomu pravdivý?

Už mnoho let jsem toužil po tom, takové vyprávění zaznamenat. Dlouho jsem váhal, jak tuto tematiku uchopit, protože jsem nechtěl vykládat báchorky, nýbrž pouze změnit perspektivu a sdělit všechny ty podivuhodné skutečnosti, které se těchto bytostí týkají, takovým způsobem, jakým by nás s nimi z dnešního hlediska možná seznámil strom sám. Buk samozřejmě nemluví lidskou řečí a mnohé z našich pojmů by mu patrně vůbec nepřišly na mysl.

Proto bych svůj záměr vymezil ještě trochu přesněji. Pro ten starý buk bych chtěl být jakýmsi ghostwriterem, stínovým autorem, který překládá bytí stromu do lidského jazyka, a přitom se stále drží nesporných faktů. Kde jsem si nebyl jistý, vypomohl jsem si fikcí tak, aby zapadala do toho, co je nám známo. Avšak hojnost vědeckých poznatků je tak neskutečná, že možná už po prvních pár stránkách nebudete věřit svým očím a probudí se ve vás podezření, že jsem zabloudil do říše pohádek. Proto jsem ke každé kapitole přidal shrnutí vědeckých poznatků včetně příslušných pramenů. Díky tomu budete mít možnost proniknout hlouběji do konkrétní problematiky, pokud budete mít zájem. Podrobně se budeme zabývat i současnými poznatky a přetrvávajícími nevyjasněnými jevy.

Buk, jehož osudy se tu před vámi budou odvíjet, ostatně doopravdy existuje. Stojí v lesní rezervaci za naší hájovnou a já ho od roku 1991 téměř denně navštěvuji. Roste tam už více než 200 let a jeho život rozhodně nebyl nudný, přestože se nehnul z místa. Uzavíral přátelství, zažíval různá nebezpečí, díky důmyslnému zpravodajskému systému se dovídal o událostech v odlehlých částech lesa a v současné době je stále více konfrontován se změnami svého odvěkého prostředí, které způsobujeme my lidé.

Nechte se okouzlit jedním z nejúžasnějších obyvatel naší planety a doprovázejte jej spolu se mnou na jeho dlouhé cestě až do dnešních dnů.

ČÁST I.

BUK VYPRÁVÍ

KAPITOLA I.

JE NA ČASE...

Děti moje, je na čase připravit vás na to, že se rozloučíme. Už jsem víc než dvěstěkrát zažil léto a bolí mě všechny kosti. Otevřenou ranou v kmeni do mě pronikají houby a požírají mě zevnitř. Tu bílou hnilobu už nelze zastavit. Pohleděte na moji popraskanou kůži – jsou na ní bílé pŕlměsíce ohlašující poslední stádium choroby. Zbývá už jen pár úplňků, než se mi začnou lámat větve a já potom zbaven listů zemřu hladu. Datlové už ztratili všechen respekt, svými zobáky vyklovávají do mých kostí velikánské díry, aby našli červy, kteří za tichého chroupání proměňují moje nitro v prach.

Já se ale nermoutím. Měl jsem nádherný život a mám radost, že až uvolním místo, budete vy ostatní moci rychleji růst. Jakmile už nebudu vrhat stín, začne velký souboj o světlo. Buďte připraveni!

Dobře víte, že tuhle šanci bude chtít využít i spousta omladiny. Jste sourozenci, tak držte hezky pohromadě jako dosud. Jsou tady totiž i potomci jiných zelených obrů, kteří stojí nebezpečně blízko vás, což mi tak trochu dělá starosti.

Zrovna támhleten mrňousek s těmi úzkými tmavě zelenými listy se nenápadně každým rokem stále víc a víc roztahuje. Jeho větve si berou více světla, než mu náleží, a jakmile se to dole u země prosvětlí, bude moci vystartovat. Když neusnete na vavřínech, budete pilně využívat svoji síť a zapojíte strýčky i tetičky, aby občas vypomohli nějakým nášupem cukru navíc, pak se to podaří i vám!

Mně ale zbývá málo času a ten chci využít tak jako kdysi můj táta, když se naplnil jeho čas. Předal jsem vám na cestu životem všechnu moudrost, kterou jsem získal od svých předků. Spolu s veškerými mými zkušenostmi ji v sobě máte uloženou od narození, i když jste to možná ještě nepostřehli.

Nyní vám budu celý příběh vyprávět ještě jednou, abyste ho měli v čerstvé paměti, pokud byste to jednoho dne potřebovali.

KAPITOLA 2.

SVĚTLO SVĚTA

Na první dny svého života si vzpomínám zcela jasně. Na počátku bylo všechno úplně černé. Měkká, příjemná a vlhká tma, v níž tápal můj čerstvě vypuštěný kořínek. Bylo by to úžasné, kdyby tam nebyl tak příšerný rámus! Dnes už vím, že ho způsobovala voda a také ti početní malinkatí hemživci, kteří v půdě obývají každičké místočko, obrovskou rychlostí všechno požírají a následně zase vylučují, přebudovávají, potahují slizem a také napadají kořínky malých stromků. Ze všech stran se ozývalo chroupání, mlaskání, cvakání, strouhání, broušení a rachocení.

Zkrátka tu bylo hlučno a já jsem v té vřavě a hemžení zvědavě zasunoval své malé kořínky více do hloubky. Přitom jsem ke svému překvapení sám začal vydávat jakési cvakavé zvuky. Současně jsem se rovnal, natahoval a připadal si hlavně shora utlačovaný a stísněný.

Vší silou jsem se snažil protlačit svůj výhonek s prvním zeleným lístkem. Vtom poslední vrstva povolila a najednou mě pohltilo oslnivé světlo. Vyděsil jsem se a nejraději bych hned zase zalezl do země. Ale ať jsem se snažil sebevíc, nepodařilo se mi výhonek obrátit zpět. To vám určitě připadá legrační, protože je přece jasné, že naše nadzemní orgány nemůžeme nechat vrůst do země, ale tehdy jsem jen chtěl uniknout tomu prudkému jarnímu světlu. Slunce muselo jednou či dvakrát vyjít a zapadnout, než mé oči v lístcích téhle září přivykly.

Ještě než jsem se z toho šoku vzpamatoval a rozhlédl se po okolí, pocítil jsem zvláštní sladkou chuť. Cukr! Proudil mými žilami od lístečků až po ty nejjemnější konečky kořínků, a teprve teď mi došlo, jak hladový jsem celou dobu byl. Zatímco slunce za velkými, dosud holými stromy stoupalo vzhůru, sladký proud v mých žilách sílil, dokud slunce neukončilo svou pouť po obloze a nezmizelo za sousedním kopcem. Se soumrakem výživné pumpování ustalo a já si uvědomil, že světlo dopadající na listy tiší hlad. O chvíli později mě zachvátila obrovská únava a následoval hluboký spánek, z něhož jsem procitl až druhého dne za svítání.

Jakmile si moje oči přivykly na denní jas, došlo mi, že tu nejsem sám. Tisíce malinkatých stromečků pokrývaly lesní půdu široko daleko i v mé těsné blízkosti.

Některé už nastavovaly svoje malé lístky světlu, jiné se právě rozvíjely nebo se teprve vyloupily ze své slupky. Z půdy do mě proudil zvláštní pocit. Bylo to snad rodinné pouto? Ano, rodina! Moje první a současně nejdůležitější slovo, které jsem svými kořínky dokázal nasát.

Ihned jsem se zapojil do symfonie zvuků a také vysílal podzemní poselství „rodina“. Najednou mi bylo jasné, odkud pochází všechno to cvakání v půdě – z kořínků mých sourozenců! Nepřekáželi jsme si a mohli jsme se tam dole činit, aniž bychom jeden druhému zabírali místo. Ten úžasný pocit mi vydržel několik dní, během nichž náš zástup stále narůstal. Někteří potřebovali více času, aby své lístky prodrali na denní světlo.

Bylo to krásné období, tak bezstarostné a zároveň vzrušující. Spousta nových objevů! Bytosti, které nebyly zelené a žily na povrchu země, se většinou pohybovaly příliš rychle na to, abychom je mohli navímat. Míhaly se sem a tam jako nějaké přízraky a v měkké půdě občas zanechávaly hluboké stopy. Někdy se krátce zastavily, takže jsme si mohli vštípit jejich podobu. Malincí lesknoucí se broučci, jejichž pohyby byly sotva slyšitelné, se střídali s podstatně většími chlupatými tvory. Jejich rychlé dusání vysílalo do podzemí vlny tlumeného dunění.

Tehdy jsme poprvé čelili velkým hrozbám. Suché staré listí zašustilo a v témže okamžiku padl na mne a moje sourozence dlouhý stín. Jakési obrovské hnědé stvoření se čtyřma nohama nad námi kratičkou chvíli postálo, a než jsem se nadál, mnoho mých bratrů a sester zmizelo spolu s tímhle podivným tvorem. Ve skutečnosti nebyli pryč úplně, ještě dlouho jsem ve vzduchu cítil jejich nárek – přišli totiž o svoje lístečky.

Záchrana nebyla možná. Bez listí, bez nadzemního těla, nemohli novorozenci přežít. Ještě po několika dnech se nad půdou vznášela pomalu slábnoucí vůně a předávala poselství zmračených obětí, marně volajících o pomoc. Ani teď jsem nebyl sám, ale naše uskupení se notně zmenšilo.

Sotva jsem se vzpamatoval z prvotního úleku, kdosi u mě zaklepal. No, klepání možná není úplně správné slovo. Vnímал jsem jen nepatrný, tázavý pohyb. Nikoliv na listech, nýbrž na kořenech. Chutnalo to jako příslib něčeho úžasného, který se, pokud budu mít dost odvahy a nechám tomu volný průběh, promění v záplavu dobrot. Překonal jsem svoji nedůvěru, a než jsem se stačil nadechnout, pronikla do mého kořínku jakási vláknitá bytůstka. Ani trochu to nebolelo, spíš naopak. Trošku mě to zabrnělo, dokonce zalechtalo, a ten pocit se šířil dál.

Vláknička obetkala moje kořeny bezpočtem tenoulinkých nitek, a přitom je ani trošku nepřiškrtila.

Pak mě začala napájet vodou, kterou nasávala z uzounkých pórů v zemi. Cítil jsem se v bezpečí a nejraději bych stáhl i svoje jemné lístečky zpátky tam dolů, protože nahoru, do plného světla, si to předivo zřejmě netroufalo. Snad se také bálo těch velkých rychlých predátorů.

Po zkušenosti s tím, co potkalo mé sourozence, by vůbec nebylo špatné schovat se pod zemi. Jenže ať jsem dělal, co jsem dělal, směr růstu mého kmínku se zkrátka obrátit nedal. Samou námahou jsem zadržoval dech, tedy přinejmenším jsem aspoň zavřel všechna ta malinkatá ústa na spodní straně listů. Ovšem tím více jsem pak musel dýchat kořeny a jediným „výsledkem“ celé akce bylo, že sladké proudění z mých prvotních lístků sláblo, až docela ustalo.

Hlad je velice nepříjemný, ale panika je horší. Rychle jsem ústa zase otevřel, a lahodná chuť mnou začala opět proudit, ale už ne tak silně jako na počátku.

Tehdy mi ještě nebylo jasné, že tyto mé úplně první dny jsou z celého dětství nejkrásnější, protože mi olej a cukr ze zásob někdejšího zárodku stále poskytují dostatečnou výživu. Tyto zásoby se žel vyčerpaly a mými kořeny i kůží se šířil trýznivý hlad. Celé tělo mě bolelo a já se zoufale pokoušel uvést ten blahodárný proud zase do pohybu. Měl bych snad jinak nastavit listy nebo ještě jednou uzavřít ty průduchy podobající se malým ústům, možná ne všechny naráz?

Měsíc se zakulatil a zase zmizel, když mi konečně jeden starší kamarád vysvětlil, že to není v mé moci. Že máme rodiče, kteří nás, své potomstvo, chrání před slunečním svitem. Rodiče? Co to znamená a které stromy to jsou? A proč dělají všechno pro to, abych umřel hladem? Ze všech těch otázek se mi rozbzučely kořínky. Musel jsem se dostat co možná nejrychleji k tomu vzácnému světlu, které se prodíralo větvemi dospělých stromů, kolébajícimi se ve větru. Kdybych zvládl obejít všechny ty matky a otce, měl bych tolik cukru, kolik bych chtěl.

Jenomže hlad mi vzal veškerou sílu, nedokázal jsem se natáhnout a po většinu dne jsem podřimoval, než mne na několik hodin vysvobodil noční spánek. Mým sourozencům se nevedlo o moc lépe – ten úžasný pocit, který se nás zpočátku zmocnil, pominul, a pocit rodinného pouta spláchlo pár dešťů do hlubších vrstev půdy.

KAPITOLA 3.

VŠEMOCNÁ MÁTI

Náhle jsem procitl a zíral do černočerné noci. Všichni ostatní ještě spali. Tu jsem na svých kořenech ucítil prazvláštní pohyb. Vrátil se snad ten neznámý predátor, aby požíral mladé stromky i pod zemí? V panice jsem otevřel všechna svá malá ústa a vypouštěl volání o pomoc. Ještě než jsem mohl zachytit nějakou odpověď, pohyb se proměnil v dotyk a krátce na to bylo navázáno spojení. Ta podivná bytost mě ovládla. Dočista jsem strnul. Samým rozrušením jsem ani nezaznamenal pocit sytosti, který se ve mně šířil. Kořeny mi začal proudit cukr.

Strach mě pomaličku opouštěl a já se zcela probudil. Teprve teď ke mně proniklo po celou tu dobu opakované poselství: „Uklidni se, maličký.“ Mezitím vyšlo slunce a já jsem pohlédl směrem, odkud ke mně připutovaly ty cizí kořeny. Pár metrů od mne stála mohutná obryně.

Vítr si pohrával s jejími listy tak vysoko ve slunečním svitu, že jsem je vnímal jako pouhé mihotání. Šedivou kůru měla tu a tam pokrytou světlými skvrnami a blízko u země zbarvenou do sametové zelena. Obryně, která snad uměla číst myšlenky, ke mně vyslala zprávu, že je moje matka.

Matka? Matky a otcové přece nechávali ty nejmenší z nás hladovět! Ta stará dáma mi zjevně opravdu četla myšlenky, její další zpráva totiž zněla: „Neměj strach! Já jsem tě přivedla na svět, a tak tě ochráním i užívím!“ Skutečně jsem se uklidnil, i když mi tehdy ještě nebylo jasné, co myslí tím „přivést na svět“ a „matka“ – na svět jsem přece přišel úplně sám. Avšak ten neustávající proud cukru spojený s oblažující chutí mi jako vysvětlení stačil. Během svého prvního léta jsem se nechal ukolébat iluzí, že takto proběhne celý můj život.

Nyní budu dál vyprávět o svém prvním létě. Hned na počátku sezóny mě staré listí mé matky zachránilo před náhlou smrtí. Několik dní po mém narození se totiž citelně ochladilo. Ranní slunce zaplavilo nedalekou paseku mořem jiskřivých krystalů – veškeré krůpěje rosy zmrzly a ztvrdly. V průběhu dne led roztál a já jsem sledoval, jak mnoho zelenáčků svésilo svoje lístky. Podle všeho zřejmě umrzli nebo utrpěli těžká zranění. Zmrzlá voda patrně roztrhala jejich lístečky a proměnila je v olivově hnědou beztvárovou hmotu.

Tady v lese mezi starým listím bylo mnohem tepleji. Těsně nad zemí poletoval kolem všech novorozenců jemný vánek a klenba z listí vysoko nahoře nás chránila před studeným průvanem.

Následující měsíce přinášely čím dál větší teplo a sucho. Den co den se nad lesem rozprostírala modrá obloha, z níž jsme ale skrze větve našich rodičů zahlédli jen nepatrné útržky. Díky tomu, že bylo zcela jasno, podařilo se nám získat alespoň o trochu víc cukru z našich listů.

Avšak čím déle bylo teplo, tím víc vysychala zem. K čemu byly i ty nejlahodnější sladkosti, když jsme měli stále větší žízeň? My, malí špuntí, jsme postupně zneklidněli a natahovali uši, abychom zaslechli sebemenší kapku prosakující půdou. Byl to tichý, jemný zvuk, který nás odměnil malým osvěžujícím douškem. Jenže tyto šťastné chvíle se stávaly čím dál tím vzácnější a našim kořínkům už se nepodařilo najít ani v těch nejmenších pórech téměř vůbec nic.

Dokonce i vláknivky, houby, které dokázaly objevit i ty nejmenší krůpěje tekutiny, byly nyní se svými schopnostmi v koncích. Zachvátil nás svíravý pocit v celém těle a listy na výhoncích se nám samou bolestí zkroutily. Někteří z těch nejmenších dokonce ze strachu, že uschnou, odhodili několik z toho mála lístků, které měli, avšak mně už nezbývala energie ani na to, takže jsem jen celé dny pospával.

Jedné noci jsem procitl z bezesného spánku a zjistil jsem, že půda kolem mě zvlhla. Dychtivě jsem pil, dokud se mé malé tělo nenaplnilo vodou až k prasknutí. Spokojeně jsem pozvedl svůj zrak vzhůru a viděl jsem, že nade mnou září hvězdy. Svět byl zase krásný! Ale moment – žádné mraky a žádný déšť, a zem je přesto vlhká?

Bylo mi to jedno, užíval jsem si ten okamžik a pak jsem zase upadl do příjemného, ozdravného spánku.

Sucho přetrvávalo i nadále a my, děti stromů, jsme měly stále ukrutnou žízeň, avšak zázrak oné první noci se pravidelně opakoval. Panika ustoupila a vystřídalo ji netrpělivé čekání na další přísun vody. Normálně jsem celou noc prospal, avšak po měsíci jsem se opět probudil za tmy.

Půda kolem mě zase zvlhla a já jsem s požitkem nasával všechno, čeho jsem se svými kořeny dokázal zmocnit. Přitom jsem náhodně objevil zdroj té vody. Byla v půdě mezi kořeny mé matky. Zřejmě ji za tmy pumpovala z hlubších vrstev vzhůru. Dnes již vím, že jsem se mýlil, poznal jsem totiž skutečný zdroj této podpory – jiné zelené obry, avšak o nich až později.

Od tohoto okamžiku bylo veškeré pití spojené s pocitem hluboké lásky a vděčnosti vůči mé matce.

Láskyplný pocit mě neopustil ani během dešťů, které se dostavily na podzim, v pravý čas.

My děti jsme si užívaly té nejlepší možné péče a bezpečí, v podzimních dnech se nás začala pomalu zmocňovat únava a po ní následoval příjemný zimní spánek, abychom pak zjara mohly dál bezstarostně prozkoumávat les.

Pozvolna jsem se probouzel z dlouhého spánku beze snů. Byl jsem v lese, kousek dál stála matka a okolo ostatní děti. Konečně jsme mohli natáhnout své výhonky vzhůru a růst slunci vstříc – tak jsme si to alespoň mysleli. Jenže cukru proudícího od našich rodičů bylo tak málo, že počáteční euforii z procitnutí rychle vystřídal trýznivý hlad. Ta trocha světla dopadajícího na naše lístečky mohla sotva nějak přispět k potlačení rostoucí touhy po cukru.

Co bylo zas tohle? Ještě před chvilkou jsem se cítil plný energie a v bezpečí, a náhle jsem byl zase sám, vystavený hladovění. I když – zas tak úplně sám jsem nebyl, nacházel jsem se totiž ve společnosti dalších běžících mladých stromků, kterým druhé jaro jejich života přineslo stejnou zkušenost jako mně.

Když byl hlad obzvlášť krutý, dostávali jsme od svých rodičů nepatrnou porci cukru s napomenutím, abychom byli alespoň sto dalších letních období trpěliví. Sto let!

Jen jedno jediné léto se táhlo mučivě pomalu a my jsme stále čekali na další malý sluneční paprsek, který během dne na několik prchavých okamžiků pronikl hustou střechou korun našich pečujících rodičů a zlehka nám pohladil lístky. Tohle nekonečné čekání mělo být přípravou na dlouhý život, mělo nám zaručit silné zdravé kosti a patřičnou odolnost vůči chorobám.

Alespoň že ti děsiví ničitelé, jejichž nenasytnost stála nemálo mých sourozenců život téměř ihned po jejich loňském příchodu na svět, o nás ztratili zájem. Občas se dokonce uvelebili v naší blízkosti, takže jsme si je mohli důkladněji prohlédnout.

Tehdy jsem nevěděl, že to jsou srny. Jak bych je popsal? Širší hnědé tělo se štíhlým krkem a velkou hlavou na čtyřech nohou. Otvorem v hlavě odsekávaly listy i pupeny a požíraly je. Samy na sobě nic zeleného nemají, takže je lze právem prohlásit za příživníky. Místo větví a listů jsou jejich těla porostlá chlupy, jež dosahují mnohem menší délky než vláknivky. Tu a tam se jim podlomí nohy, takže leží na zemi, než se zase zvednou a zmizí jak vítr. Někdy přitom vydávají drsné štekavé zvuky.

Naši starci jim říkají „hnědá smrt“. Mají z nich strach, protože zabíjejí spoustu našich dětí. Matka mi jednoho dne vysvětlila, že jedinou zbraní proti této hrozbě je tma nad zemí, kterou dokáže díky bohatému listoví udržet i přes den.

Proč by právě tma měla loupežníkům bránit v požírání, mi říci nedokázala, odpověď jsem našel později na sousední pasece.

Ted' bych vám ale chtěl povědět o strýci Hrbu.

KAPITOLA 4.

STAŘICKÝ UČITEL

V naší blízkosti rostli nejenom moji sourozenci, další stromové děti, omladina a mateřské stromy, nýbrž i jedna politováníhodná bytost. Na první pohled byste v ní strom rozhodně nehledali, chybělo jí totiž celé nadzemní tělo, neměla větve, výhonky ani listy.

Kdybych řekl, že ten tvor neměl tělo, nebyla by to tak úplně pravda. Rozeznával jsem jakési zkřivené, sukovité pozůstatky ve tvaru velkého kruhu, jež se podobaly šedým kamenům. Svědčily o tom, že kdysi to býval mohutný a majestátní strom. Teď z něho zůstaly jen žalostné zbytky jako upomínka na jeho někdejší slávu, možná jej kdysi víchř skácel a ulomil těsně nad zemí.

Pařez pak po celá staletí požíraly vláknivky a proměnily ho v hnědý prach. Jenom na okraji, kde ještě zůstalo trochu živé kůry a pod ní kousíček kosti, ten ubožák dál vzdoroval blížící se smrti.

Dole v zemi to nevypadalo o mnoho lépe. Z obrovských kořenů zbyly jen skrovné výhonky, které se už nenatahovaly zvědavě vpřed, jako tomu bylo dokonce ještě i u mé letité matky. Jeho kořeny setrvaly na místě nebo rostly tak pomalu, že jsme to skoro ani nezaznamenali. Jak mohl vůbec ještě žít? Bez listů přece nemá cukr a každý zelený obr pak po dlouhém vyčerpávajícím spánku zemře. Jenomže tohle podivné cosi podle všeho už velmi, velmi dlouho bojovalo o přežití, protože ani z jeho těla nezbylo vůbec nic – už dávno se proměnilo v lesní půdu.

Jak se tedy tenhle hrbatý přízrak živil? Kdo mu dodával sladkou šťávu? Odpověď byla vcelku jednoduchá a zároveň pobuřující, sami jsme ji mohli v zemi pocítit. Strýček Hrb (jak jsme ho neuctivě nazývali) se nechával přes kořeny krmit matkami ze sousedství jako malé dítě! Slabý sladký proud tekł jeho směrem i od mé matky a já jsem nechápal, proč plýtvá cenným cukrem na tohoto zjevně neužitečného člena našeho společenství, zatímco já se musím den co den potýkat s hladem.

Jiní staříci, jež postihl podobný osud, po takové nehodě spěšně tlačili ze svých pařezů celé trsy větví, aby pokud možno co nejdříve měli zase něco k snědku, a nakonec se jim podařilo vytvořit nový hlavní výhon. To strýček Hrb ani náhodou. Jeho téměř zarputile působící sukovité zbytky pařezu na zemi nejevily ani náznak rostoucích větvíček či lístečků, čímž by alespoň prokázal dobrou vůli.

My děti jsme jím opovrhovaly, a dokonce jsme na něho i trochu žárlily. Na cukru, kterým mu naše matky vypomáhaly, bychom si milerády pochutnaly samy – v tak útlém věku jsme ho prostě nikdy neměly dost.

Jednoho dne nás rodiče k našemu překvapení vyzvali, abychom svými kořeny navázali kontakt s tímto prastarým čímsi – lze jej vůbec ještě nazývat „zeleným obrem“? Poslušně jsme natáhli svoje jemné kořínky směrem k strýčkovi Hrbru, až jsme se s nechtutí dotkli jeho vlhkých výhonků. Otrásali jsme se tak silným odporem, že jsme téměř přeslechli nabádání našich matek, abychom dávali dobrý pozor na to, co nám ten starý pán bude vykládat, protože je od nynějška částečně zodpovědný za naši výuku.

Zprávy postupně umlkly, i my děti jsme se nakonec přestaly vybavovat a napjatě jsme čekaly, čeho se nám od strýčka Hrbru dostane. Nejdřív nepřicházelo nic. Slyšeli jsme pouze žbluňkající vodu v pórech zeminy pod námi, šustění a škrábání odstraňovačů odpadu, rozkládajících vše neživé, i mlaskavé zvuky žížal, které provětrávaly půdu tím, jak lezly sliznatým potrubím. Avšak starý pařez prodléval v tichu, bez jakéhokoli pohybu.

Když už to trvalo několik dní a zvažovali jsme, že budeme protestovat u svých rodičů, přišlo první sdělení. Prosil nás, abychom dávali dobrý pozor na to, co říká. Neznělo to nikterak zvlášť energicky, takže jsme strýce Hrba už od prvního dne nebrali moc vážně. Blábolil cosi o soudržnosti velké rodiny, o respektu vůči stáří (no jasně, jak jinak!), o dávání a brání a dalších podobných nabubřelých věcech. Navíc bylo právě brání podle všeho ústředním bodem jeho ubohého života, přičemž nám, svým mladým žákům, bral především jedno: čas, který bychom byli rádi trávili úplně jinak.

Jak hlásal náš podivný hrbatý učitel, my buky jsme „ti praví“ vládci lesa, kteří bdí nad jeho osudy. Ostatní zelené obry poněkud mdlého rozumu je třeba držet na uzdě, jinak by propukl chaos. Tím „my“ nemyslel jen nás školou povinné, jak nám dal jasně na srozuměnou. Měl na mysli celou rodinu, především její starší příslušníky s ukončeným vzděláním a plným vědomím svých práv a povinností, plnící své úkoly i v rámci společenství. Těm zvlášť zasloužilým, prověřeným dlouhými léty služby, by z toho mohlo kápnout zvolení do Rady starších. Tam padají zásadní rozhodnutí, posuzují se nová nebezpečí a stanovují se pravidla v našich láskyplných vztazích.

Tady jsem zbystřil pozornost – bylo to tajemné a vzrušující téma, o němž naše matky nikdy nemluvily a starší ročníky si jen potichu šuškal, jakmile jim došlo, že posloucháme.

Monsieur Hrb nám s hrdostí oznámil, že někteří členové Rady k němu chodili do učení, včetně jedné pravé, která stála velice daleko a výuky se mohla účastnit jen s pomocí vláknivek. V souvislosti se svým narozením jsem se již zmínil o schopnostech vláknitých kořenových hub. Umí toho ale ještě mnohem víc. Budu vám o nich vyprávět, ale ještě prosím chvíli strpení.

My, ti nejmenší z celé rodiny, jsme nevedli tak nudný život, jak by se na první pohled mohlo zdát. Po výuce jsme měli půl dne volno a těšili jsme se na něj tím horečněji, čím výše stoupalo slunce na obloze. Všude kolem nás toho bylo spousta k objevování, tolik jsme toho mohli zaslechnout či navnímat, vše bylo o dost zajímavější nežli neustálé napomínání – poselství z velkého širého lesního světa.